

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (м. Суми)
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Департамент соціального захисту населення
Сумської обласної державної адміністрації
Служба у справах дітей Сумської обласної державної адміністрації
Сумський обласний центр соціальних служб
Громадська організація «Ліга сучасних жінок» (м. Суми)
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (м. Суми)
кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ)
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів)
кафедра соціальної роботи
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (м. Ніжин)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Черкаський державний технологічний університет (м. Черкаси)
кафедра соціального забезпечення
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Криворізький державний педагогічний університет (м. Кривий Ріг)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ГРОМАДИ

Матеріали
V Всеукраїнської науково-практичної конференції
04 червня 2024 року

Суми

Моделі соціальної реабілітації дітей, які зазнали насильства в сім'ї

Шликова Жанна, Максимовська Наталія <i>Особливості соціально-педагогічної профілактики агресивної поведінки старшокласників в сучасних умовах</i>	71
Чичикало Дар'я, Клочко Олексій <i>Загальна характеристика напрямів соціального супроводу неповнолітніх у виховних колоніях</i>	77
Якушев О.В., Шендрик К.Ю. Соціально-економічна підтримка населення: теоретичний аспект	79
<u>Секція 2.</u> <u>ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ І КОРЕКЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД</u>	
Архипова С. П., Тернова Л.Ю., Чорномор С.С. Організація соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в громадах	84
Бєлкіна-Ковальчук Олена <i>Психоедукаційна програма «Коло сили» як інструмент профілактики соціальних девіацій</i>	87
Бєлова І.О., Губар О.Є., Котко А.А. Використання арт-терапії в процесі підтримки дітей, постраждалих внаслідок локальних збройних конфліктів	91
Бичук Ірина <i>Кризове втручання як модель практики соціальної роботи</i>	93
Буднікова Ольга, Романова Інна Співпраця соціального працівника з громадою: реалізація місцевих проєктів (досвід Польщі)	96
Бурмака Анастасія, Костіна Валентина	98

Особливості роботи соціального педагога закладу загальної середньої освіти з батьками з соціального виховання підлітків засобами телебачення

Демчик Наталія <i>Партнерство сім'ї, школи та громади у підготовці учнів до створення сім'ї: досвід Швеції</i>	101
Дуля Аліна <i>Зарубіжний досвід соціальної роботи з українськими біженцями</i>	103
Губар Олександра <i>Арт-терапія у психокорекційній роботі з дітьми</i>	107
Хорт Альона, Знобей Олексій <i>Напрями профілактики соціального сирітства в умовах коледжу</i>	110
Клочко Оксана <i>Соціально-педагогічний супровід батьків дітей з інтелектуальними труднощами</i>	113
Красношапка Юрій, Іонова Ірина <i>Технології соціальної роботи з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах</i>	116
Логвиненко Аліна, Рижанова Алла <i>Соціально-педагогічна програма розвитку громадянської свідомості обдарованих підлітків у ЗЗСО в умовах війни</i>	119
Марущенко Олена, Макар Людмила <i>Організація надання фахівцями соціальної роботи послуги консультування сім'ям з дітьми</i>	123
Нікітіна Вікторія, Максимовська Наталія <i>Провідні засади організації соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні</i>	126
Сосноковська Діана, Пономаренко Людмила <i>Нормативно-правова база соціально захисту дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування</i>	129

реалізаторами – мешканці громади, що дозволяє зміцнювати соціальні зв'язки й брати на себе соціальну відповідальність.

Бурмака А.В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота,
*Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

Костіна В. В.

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної
роботи і соціальної педагогіки,
*Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З БАТЬКАМИ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ТЕЛЕБАЧЕННЯ

Сучасне суспільство стикається з численними викликами у вихованні підлітків, особливо в умовах зростаючого впливу мас-медіа. Одним із ефективних інструментів, який може бути використаний для соціального виховання підлітків, є телебачення. Це потужний засіб комунікації, який не тільки розважає, але й має значний потенціал для освітнього та виховного впливу, тому соціальні педагоги мають підвищувати педагогічну культуру батьків підлітків з метою налагодження ефективної співпраці з сім'єю для створення умов для використовувати телевізійного контенту під час спільного цікавого і змістовного проведення дозвілля.

Як зазначають дослідники [2,3], для успішного соціального виховання дітей та молоді в сучасних умовах важливим є розвиток соціально-емоційних навичок та базування на філософії антропоцентризму, що дозволяє сформулювати активну суб'єктну позицію вихованця, розвинути його духовну культуру та сприяти успішній самореалізації.

Соціальний педагог може починати роботу з батьками з ознайомлення їх з можливостями, які надає використання телебачення у якості сучасного засобу соціального виховання підлітків. Варто наголосити на важливості підбору якісного контенту, який сприятиме розвитку у підлітків таких важливих соціальних характеристик як толерантність, доброта, соціальна ініціативність та активність, повага до оточуючих, вміння прийти на допомогу, бажання працювати в команді, комунікативні якості, ввічливість та ін. З цією метою можна запропонувати спільний перегляд та з подальшим обговоренням таких телевізійних програм, як: «Світ навиворіт», «Україна вражає», наукове

шоу «Шо? Як?», «Історична правда з Вахтангом Кіпіані», та шоу про здорове харчування і спорт «Clean & Delicious/HealthNut Nutrition», які можуть значно розширити кругозір підлітків, знайомлячи їх з різними культурами, історичними подіями та науковими досягненнями [1].

Організація роботи з батьками може включати регулярні зустрічі та семінари, на яких соціальний педагог буде представляти та аналізувати різні телевізійні програми, підкреслюючи їх освітній потенціал. Важливо надавати батькам конкретні приклади, як певний телевізійний контент може бути використаний для розвитку критичного мислення, емпатії, толерантності та інших важливих соціальних якостей у підлітків. Наприклад, через документальні фільми, які висвітлюють проблеми екології або соціальної справедливості, підлітки можуть отримати глибше розуміння сучасних глобальних викликів та необхідності сталого розвитку, а також обговорення важливих соціальних проблем наркотичної чи алкогольної залежності та їх запобігання.

Крім того, соціальний педагог закладу загальної середньої освіти має навчати батьків, як залучати підлітків до обговорення побаченого на екрані, стимулюючи їх до аналізу та критичного мислення [4]. Це може включати обговорення сюжетів, персонажів, проблем та тем, піднятих у програмі, а також пошук їхнього відображення у реальному житті підлітків. Такий підхід сприятиме розвитку навичок медіаграмотності у підлітків, допомагаючи їм відрізнити достовірну інформацію від дезінформації чи інформації з упередженим змістом. Важливим аспектом роботи з батьками є також надання рекомендацій щодо балансу між часом, проведеним перед екраном телевізора чи комп'ютера, та іншими видами діяльності [4]. Соціальний працівник повинен наголошувати на необхідності інтегрувати перегляд телевізійних програм з активними видами діяльності, такими як спорт, творчість та соціальні взаємодії. Це дозволить забезпечити всебічний розвиток підлітків та уникнути негативних наслідків, пов'язаних з надмірним використанням медіа.

Ефективними в напрямі соціального виховання підлітків є телевізійні шоу, які демонструють персонажів у соціальних діях, таких як допомога іншим, мирне вирішення конфліктів і сприяння соціальній інклюзії [1]. Ці програми можуть надихнути підлітків прийняти подібну поведінку у власному житті, формуючи позитивні цінності та навички. Такі шоу також відіграють профілактичну роль, підвищуючи обізнаність підлітків щодо соціально небажаних явищ, як-от булінг, кібергрумінг, торгівля людьми, зловживання психоактивними речовинами та дискримінація. Вони надають важливу інформацію про те, як вирішувати та запобігати цим проблемам, допомагаючи молодим людям уникати негативних впливів та приймати обґрунтовані рішення в складних ситуаціях.

Крім того, телебачення може сприяти соціальній просвіті підлітків, зображуючи персонажів із різним етнічним походженням, релігією, культурою, сексуальною орієнтацією та здібностями [1]. Такі програми сприяють розвитку толерантності та поваги до різноманітності, допомагаючи підліткам розуміти й цінувати відмінності між людьми. Телебачення також може активно сприяти спростуванню стереотипів, а також пропаганді соціальної рівності та справедливості, показуючи різноманітні сюжетні лінії та персонажів та, даючи підліткам, самим можливість проаналізувати їхню поведінку та прийняти виважене рішення. Це допомагає підліткам розвивати більш гендерно-чутливий світогляд, що є важливим кроком до формування гармонійного та справедливого суспільства у майбутньому.

Однак неконтрольоване споживання підлітками різних телевізійних продуктів може мати і негативний вплив на формування їхньої особистості, бо деяка відеопродукція може демонструвати сцени насильства, агресії та шкідливої поведінки. Перегляд таких програм може призводити до підвищення рівня агресії, формування неправильних моделей поведінки та зниження чутливості до насильства, тому потребує контролю з боку батьків, що є відповідальними агентами соціалізації дітей підліткового віку.

У ході дослідження нами відібрано цікаву відеопродукцію, що можна запропонувати батькам для організації спільних переглядів з підлітками з метою організації змістовного дозвілля: мультфільм «Енканто», що дозволяє усвідомити важливість сім'ї та необхідності проявляти любов до кожного її члена, незважаючи від їхньої дивакуватості чи відсутності талантів; мультфільм «Книга життя» вчить, що любов є вищим почуттям та завжди перемагає жорстокість; фільм «Чарлі та шоколадна фабрика» показує, що потрібно бути самим собою, простою та доброзичливою особистістю на противагу наглості, надмірної самовпевненості та егоїзму.

Отже, організація роботи з батьками у напрямі їхньої просвіти щодо можливостей використання засобів телебачення у соціальному вихованні підлітків має включати їхнє систематичне навчання, надання конкретних рекомендацій щодо вибору контенту та його аналізу, а також сприяння розвитку медіаграмотності та критичного мислення у підлітків під час спільного проведення дозвілля з використанням засобів телебачення. Соціальний педагог повинен активно залучати батьків до цього процесу, створюючи сприятливі умови для ефективного використання телевізійного контенту у виховному процесі.

Список використаних джерел:

1. Бурмака А. В. Соціальне виховання підлітків засобами телебачення. Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищ. освіти, Харків, 19 трав. 2023 р. С. 119–121.

2. Венгловська О.А., Елькін О.Б., Марущенко О.А., Федоренко О.Ф. Упровадження компонентів розвитку емоційного інтелекту в учнівства: практичний poradnik педагогам закладів загальної середньої освіти. УІРО, 2023. 18 с.

3. Костіна В. Організація соціально-виховної роботи з дітьми та молоддю як основа розвитку професійного потенціалу фахівців соціальної сфери. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка. 2023. 16 (31). [https://doi.org/10.33296/2707-0255-16\(31\)-12](https://doi.org/10.33296/2707-0255-16(31)-12).

4. Покуліта І. К. Медіапрактики у соціальній роботі. Київ: «Політехніка», 2020. 192 с.

Демчик Н. О.,

Здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПАРТНЕРСТВО СІМ'Ї, ШКОЛИ ТА ГРОМАДИ У ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї: ДОСВІД ШВЕЦІЇ

Міжнародні дослідження свідчать, що педагоги, які здійснюють підготовку учнів та молоді до створення сім'ї, недостатньо підготовлені до налагодження ефективного партнерства у системі «сім'я – школа», де виявляється особливо складною робота педагогів із сім'ями в даному напрямі. Тому саме це питання потребує нашої уваги через програми підготовки вчителів для закладів освіти скандинавських країн, зокрема Швеції.

За попередніми міжнародними спостереженнями, як зазначають Дж. Епштейн (*J. Epstein*) та М. Сандерс (*M. Sanders*), варто «переносити фокус у даній сфері із участі тільки батьків до практики залучення, крім сім'ї, ще й громади, що дозволяє педагогам, батькам і представникам громад працювати разом, підтримуючи таким чином успішність учнів та покращувати якість роботи закладів освіти у напрямі підготовки учнів до створення сім'ї» [3].

Вживання терміну «партнерство» передбачає визначення спільних цілей, а також спільність інтересів та відповідальність за навчання й розвиток дітей у всіх сферах життя у закладі освіти та за його межами. Науковці Ж. Флесса (*J. Flessa*) та Х. Грегуар (*H. Gregoire*) переконані, що партнерство дає можливості для успіху учня, всебічного розвитку не лише в академічному, а й соціальному, емоційному та інших аспектах. Партнерство також є важливою складовою освітньої діяльності закладу, де можливе відкрите спілкування, безпосередня участь у вдосконаленні діяльності закладу освіти та у прийнятті важливих рішень [4].

У Швеції більшість програм для вчителів пропонує незалежну освіту у вигляді курсів по роботі з батьками та сім'єю. Однак, вивчаючи,